

Hjartås kraftprosjekt i Ranelva

Merknader til høringsuttalelser

Miljøkraft Nordland ønsker med dette dokumentet å gi kommentarer til hørings svarene som har kommet inn, og til noe av den offentlige saksbehandlingen.

Hjartås kraftverk bidrar positivt til økt bærekraft for laksefisk ved å bygge nye gyteområder som elva mangler i øvre del av anadrom strekning. Dette ser miljøforvaltningen bort fra i sine vurderinger om å gå mot søknaden, og bygger isteden på svake antakelser om litt skade. Dette er andre fagfolk uenige i, og kunnskapen er dokumentert gjennom biologiske undersøkelser.

Sammendrag

Miljøkraft Nordland (MN) har som visjon å være et miljøvennlig kraftselskap som produserer fornybar vannkraft, og som legger til rette for å styrke miljøkvalitetene i prosjektområdene, der det er mulig. Hjartås kraftverk som skal gi 52 GWh fornybar kraft er et godt eksempel i så måte. Her har selskapet brukt mye midler for å finne positive miljøløsninger eksempelvis med siktemål å styrke minimumsfaktorene for produksjon av anadrom laksefisk. Dette blir muliggjort ved å forlenge tunellen fra kraftverket slik at det skal kunne bygges gyteområder for laks og ørret. Kostnadene med dette tiltaket reduserer lønnsomheten, men MN mener at denne investeringen kan forsvares i et miljøperspektiv.

Miljøkraft Nordland forstår godt at det er ulike syn på en kraftutbygging, og ser at private som er berørt av prosjektet ivaretar sine interesser som naturlig nok er svært spesifikke i forhold til de større samfunnsinteressene som offentlig forvaltning skal ivareta. MN har gjennom dialog med private berørte grunneiere arbeidet mye med å finne løsninger som er gode for alle parter. Ikke alle detaljer er omforent og må finne sin løsning gjennom konsesjonsprosessen.

Når det gjelder høringsuttalelser fra Miljødirektoratet (MD) og Fylkesmannen i Nordland så kom de i første høringsrunde opp med merknader om at miljøundersøkelsene var for svake og at det burde gjøres bedre kartlegging blant annet med mesohabitatmetoden. MN gjennomførte slik kartlegging, og gjorde i tillegg forsøk for å finne ut hvordan det sto til med stabiliteten i elvebunnen på den aktuelle strekningen. Det ble og gjennomført kartlegging av elva med helikopterdrone for å skaffe bedre grunnlag for å kunne vurdere de ulike partiene av den berørte strekningen, og i tillegg ble det gjort en økologisk samleanalyse eller en økodynamisk kvalifisering av elva for den berørte strekning. Altså en betydelig oppgradering i forhold til det som er vanlig ved utarbeiding av KU for vannkraftprosjekter.

Rapporten fra disse undersøkelsene viser at det er stort behov for gyteplasser og at det derfor er god grunn til å forvente en positiv virkning for laksen ved å bygge nye gyteplasser slik det er mulig ved å velge alternativ B i Hjartåsprosjektet. Slik sett er det ikke grunnlag for å si at Hjartåsprosjektet medfører nevneverdig ulempe for laksen, men tvert om gir en positiv verdi og økt bærekraft for anadrom fisk.

Hjartås kraftverk som «låner» vannet en kort strekning kommer ikke til å redusere de tiltenkte miljøgevinstene ved en vilkårsrevisjon av manøvreringsreglement i Ranavassdraget, slik Rana kommune hevder. Eventuelt økt vannføring fra øvre regulerte felt i vassdraget vil komme hele den anadrome strekningen til gode.

Når det gjelder traséen for den foreslåtte kraftlinjen så er den nå lagt med tanke på å skape minst mulig ulempe for grunneiere og berørte offentlige etater. Det er blant annet foreslått å legge en jordkabel mellom kraftstasjonen og transformatorstasjonen ved Hjartåsen. Vi understreker at den foreslåtte traséen ikke er endelig bestemt, og viser til befaringsplan for linjetraséen i uke 33/2015.

Offentlig saksbehandling

I hørings svarene fra Rana kommune Fylkesmannen i Nordland og Miljødirektoratet har det i høringsprosessen, etter MN sitt syn, oppstått en uheldig mangel på tilbakemelding og kommunikasjon som er lite tilfredsstillende for prosjektutredningen.

Når det gjelder høringsuttalelser fra MD og fylkesmannen så kom de i første høringsrunde opp med merknader om at miljøundersøkelsene var for svake og at det burde gjøres bedre kartlegging blant annet med mesohabitatmetoden. MN gjennomførte slik kartlegging, og gjorde i tillegg forsøk for å finne ut hvordan det sto til med stabiliteten i elvebunnen på den aktuelle strekningen. Det ble og gjennomført kartlegging av elva med drone for å skaffe bedre grunnlag for å kunne vurdere de ulike partiene av den berørte strekningen, og i tillegg ble det gjort en økologisk samleanalyse eller en økodynamisk kvalifisering av elva for den berørte strekning.

Altså en betydelig og kostbar oppgradering i forhold til det som er vanlig ved utarbeiding av KU for vannkraftprosjekter. At MD i etterkant forholder seg taus til ny miljøinformasjon opplever MN som inkonsekvent. MN er en samfunnsaktør som og har rett på behandling fra offentlig forvaltning på like linje med andre interessenter, og Miljødirektoratet er vel også Miljøkraft Nordland sitt direktorat. Det oppleves ikke som ryddig at miljømyndighetene ber om kostbare utredninger for så å være tause. Miljøkraft Nordland ønsker tvert om en løsningsorientert kommunikasjon med miljøforvaltningen.

For MN kan det se ut som miljømyndighetene ikke liker svarene som de nye undersøkelsene har gitt. Skulle en slik antakelse være riktig er det problematisk for MN, og for tilliten til offentlig miljøforvaltning. Et moment som styrker mistanken om vikarierende motiv er at Miljødirektoratet argumenter mot utbyggingen med at området ovenfor Raufjellfossen kan bli utsettingsområde for laks. Innføring av nye arter i slike områder er som kjent i strid med lov om naturmangfold § 29, dyrevelferdslovens § 22 og viltlovens § 47.

Selv om fylkesmannen i stor grad er enig i konklusjonene i rapporten så nevnes ikke en av rapportens viktigste konklusjoner om at begrenset tilgang på gyteplasser er viktig minimumsfaktor for produksjon av ungfisk i den øvre delen av elva.

Fylkesmannen i Nordland kommenterte 5.3.2104 saken noe i retning av det Miljødirektoratet sier, men er langt mer nyansert og tett i nærheten av de faglige vurderingene om laks og lakseproduksjon som fremkommer i konsekvensutredningen. «Fylkesmannen bestrider ikke at området er lite egnet til gyting, men kan ikke på bakgrunn av boniteringsrapportene utelukke helt at de aktuelle elvepartiene kan ha en viss betydning som oppvekstområde.» Fylkesmannen peker altså på datagrunnlaget ikke gir fullgode svar. I sitt brev av 21.04 2015 som omtaler tilleggsutredningene som er gjennomført, uttrykker fylkesmannen forståelse og enighet med utredningens konklusjoner: «Ut fra det forannevnte deler vi vurderinger om at omsøkt kraftverk isolert sett og uavhengig av valgt alternativ vil ha liten negativ konsekvens for fisk»

MN har merket seg at både MD og fylkesmannen har funnet det nødvendig å drøfte om eventuelle ulemper er stor nok til at det kan betegnes med «nevneverdig». Fylkesmannen unnlater å nevne at det er dokumentert mangel på gyteplasser og at dette kan ordnes ved at det gjøres en investering med å bygge slike gyteplasser i utløpet fra kraftstasjonen, slik alternativ B tillater. Med en slik investering er det gode grunner til å forvente en positiv virkning for laks og sjøørret, og at det samlet sett ikke er grunnlag for å si at Hjartåsprosjektet medfører noen nevneverdig ulempe for laksen. Miljøkraft Nordland gjør denne miljøinvesteringen for å skape en vinn/vinn situasjon.

Av hensyn til at fylkesmannen og MD er en viktige aktører i forvaltningen av det nasjonale laksevassdraget, ble rapporten med nye data presentert både for fylkesmannen og MD i separate møter. Sweco Norge som presenterte rapporten har referert at det var en fin faglig dialog om problemstillingene, og både fylkesmann og MD ville ta denne kunnskapen med i sitt videre arbeid med vassdraget. I utgangspunktet var både MD og fylkesmannen negativ til prosjektet blant annet av hensyn til laksen, og spesielt gjaldt det alternativene A og B. MN hadde med utgangspunkt i fremlagt ny kunnskap ventet at statens lokale miljøforvaltning hadde knyttet noen kommentarer til det fylkesmannen selv har uttalt om dårlig produksjonsgrunnlag for laks i denne delen av elva, og MD har som kjent ikke svart.

Prinsipielt er det viktig at maktorgan som Miljødirektoratet følger opp sine merknader når søker legger ned stor innstas for å skaffe objektive og pålitelige data knyttet til merknadene. At MD i andre høringsrunde svarer med taushet på de spørsmålene som dreier seg om laks er derfor egnet til å oppleve det som om MD har en annen agenda enn å finne gode svar i denne saken. Miljøkraft Nordland beklager i så fall at saken blir behandlet på denne måten.

Miljøkraft Nordland mener at miljøforvaltningen bør bidra til en oppklaring i de spørsmålene rundt laks som er framført, og som er brukt som en viktig del av grunnlaget for å ta standpunkt. Vi har og grunn til å tro at forvaltningens vurdering og standpunkt er brukt som grunnlag for andre høringsuttalelser.

Høringssvarene fra Rana kommune er av en annen karakter enn fra miljøforvaltningen. Rana kommune kan selvfølgelig ha den politiske holdning til kraftutbygging som de måtte ønske. Det som oppleves feil er at kommunen tidligere var positive til Hjartås prosjektet i kommunes arealplan 2004-14, noe som førte til at Miljøkraft Nordland startet planlegging av prosjektet med store økonomiske konsekvenser. Den 6.12.2010 skrev kommunen i sin uttalelse til KU-programmet, sitat:

«Det foreslåtte programmet danner et godt utgangspunkt for de utredningene som bør gjøres.»

Det er da litt underlig er at Rana kommune legger opp til å bruke annen miljødokumentasjon for sitt standpunkt enn å vise til resultatene fra de mest grundige undersøkelsene som er gjort i Ranelva.

Kommunen begrunner sitt standpunkt med hensynet til Ranelva som nasjonalt laksevasdrag og at Hjartås kraftverk ville redusere de tiltenkte miljøgevinstene ved en vilkårsrevisjon av reguleringsreglement for Ranavassdraget.

Miljøkraft Nordland mener at dette faglige standpunktet som gjelder laks er grundig tilbakevist med rapporten som Rana kommune kaller grundig og solid. Hjartås kraftverk som «låner» vannet en kort strekning kommer heller ikke til å redusere de tiltenkte miljøgevinstene ved en vilkårsrevisjon av manøvreringsreglement i Ranavassdraget. Eventuelt økt vannføring fra øvre regulerte felt i vassdraget vil komme hele den anadrome strekningen til gode.

Miljøkraft Nordlands svar på uttalelser

Her inngår svar og diskusjon knyttet til et utvalg av høringsuttalelsene.

Kraftlinjen

Av de innkomne høringsuttalelsene så har **Sametinget og Statskog** ingen merknader til den forslåtte løsningen for Hjartås kraftverk med linjetilknytting. **Statens vegvesen, Astri Aasen, Helgeland Kraft og Direktoratet for mineralforvaltning** har kommentarer til den forslåtte traseen for kraftlinjen. Disse innspillene er av teknisk karakter og vil finne sin endelige løsning i teknisk detaljplan for kraftlinjen.

Rana **kommune** skriver om kraftlinjen at det nye forslaget til trasé for kraftlinjen er mindre konfliktfylt men er ikke endret tilstrekkelig for at kommunen skal endre sitt synspunkt. I siste forslag krysser linjen Ranelva like ovenfor Messingslett bru. Det er teknisk sett ingen problem å flytte elvekryssingen nærmere Storforshei, men dette kan komme i konflikt med infrastrukturen sør for Dunderland stasjon. Vi foreslår at dette vurderes nærmere under befaringen i uke33/2015.

Fylkesmannen i Nordland har ingen merknader til det foreslåtte trasealternativet for kraftlinjen, men opprettholder sin innsigelse av tidligere omsøkt alternativ 2B av hensyn til prioriterte naturtyper ved Ørtfjell.

Når det gjelder **grunneierne** representert ved Advokatfirma Nord så kan vi ikke se at de bringer nye argumenter og de gjentar sitt opprinnelige syn. Vi viser derfor til vårt opprinnelige svar av 21.10.2014. Når det gjelder forslaget fra **Tore Grytangen** om å flytte transformatorstasjonen til Per-Sjursahaugen, så er dette en løsning som også er teknisk mulig, men medfører større energitap og derfor en dårligere økonomisk løsning for nettilknytning av Hjartås kraftverk. Med dette som bakgrunn ønsker Miljøkraft Nordland ikke en slik løsning, men vi etterkommer selvfølgelig eventuelle krav/ønsker fra NVE.

Hjartås kraftverk

Uttaler fra **Kommune, Fylkesmannen i Nordland, Miljødirektorat og Rana jakt og fiskerforening med flere**, har begrunnet sine uttalelser med at Ranelva er nasjonalt laksevassdrag og at de opplever at en utbygging av Hjartås vil gi uønskede effekter for en eventuell gjeninnføring av anadrome arter som laks og sjøørret.

Miljødirektoratet skrev i sin høringsuttalelse av 27.3.2014 at Ranavassdraget er et nasjonalt laksevassdrag. Sammen med den samlede belastningen i vassdraget så gikk **MD** imot å realisere planene for Hjartås kraftverk. I sin uttalelse hevder MD at de gjennomførte fiskeundersøkelsene som KU rapporten viste til ikke var gode nok og **Miljødirektoratet** etterlyste en grundigere undersøkelse, blant annet med kartlegging av elva etter mesohabitatmetoden.

Fylkesmannen i Nordland. Fylkesmannen skrev i sitt opprinnelige svar i 2014, sitat:

«Fylkesmannen bestrider ikke at området er lite egnet til gyting, men kan ikke på bakgrunn av boniteringsrapportene utelukke helt at de aktuelle elvepartiene kan ha en viss betydning som oppvekstområde.»

Miljøkraft Nordland fulgte opp med nye undersøkelser, og fagrapporten fra Sweco Norge AS «Meosohabitat og økodynamiske forhold ved Raufjellfossen i Ranelva» ble levert MN 16.12.2014. Rapporten konkluderer med at Ranavassdraget ved Raufjellfossen er uegnet som gyte og oppvekstområde for anadrom fisk. Foruten å bruke mesohabitatmetoden, er det gjennomført forsøk med utlegging av gytegrus, kartlegging av elva med drone for å skaffe bedre grunnlag for å kunne vurdere de ulike partiene av den berørte strekningen, og det er også gjennomført en økologisk samleanalyse eller en økodynamisk kvalifisering av elva på den berørte strekning.

Altså en betydelig oppgradering i forhold til det som er vanlig ved utarbeiding av KU for vannkraftprosjekter.

Fylkesmannens konklusjon i sitt andre svar 21.4.2015, sitat:

«Fylkesmannen er med bakgrunn i rapporten tilbøyelig til å være enig i Swecos konklusjoner hva gjelder ungfisk. Det fortsatte sentrale og avgjørende spørsmålet i denne saken er om omsøkte utbygging vil medføre nevneverdig skade på produksjonen eller overlevelsen av laks i vassdraget. Utbyggingen av Hjartås kraftverk må sees i sammenheng med de utfordringer laksebestanden i Ranelva står ovenfor pr. i dag. Ut fra det forannevnte deler vi vurderinger om at omsøkte kraftverk isolert sett, og uavhengig av valgt alternativ, vil ha liten negativ konsekvens for fisk. Fylkesmannen er usikker om omsøkte utbygging vil påvirke oppvandrende laks sin bruk av øvre del av vassdraget.»

Når utbygger foreslår i alternativ B å bygge gyteareal i utløpet fra kraftverket så vil det være et positivt bidrag til å bedre forholdene for anadrom fisk. Vi kan legge til at dette er et relativt kostbart tiltak og at det bare er fysisk gjennomførbart med omsøkt alternativ. Tiltak med forbedring av gyteforholdene er også nevnt i forbindelse med revisjon av vassdragsreguleringen av Ranavassdraget, MD/NVE rapport 49:2013.

Miljøkraft Nordland har lagt ned betydelige ressurser for å imøtekomme kommentarene fra MD og fylkesmannen. Selskapet ønsker å utvikle gode miljøvennlige prosjekter og å ha en positiv miljøprofil, og ønsker løsningsorientert drøfting med miljømyndighetene. Det er derfor med undring å måtte konstatere at MD overser rapportene fra de undersøkelsene som de selv har foreslått å gjennomføre. Saken blir ikke enklere når en vet at statens politikk er å øke produksjonen av fornybar vannkraft.

Vi kan selvfølgelig tolke tausheten fra MD som at de er positive til det som er presentert av nye data, men vi hadde faktisk forventet en tilbakemelding på ny frembragt kunnskap.

Som beskrevet i KU-rapporten og av fylkesmannen er den påvirkede anadrome strekningen i hovedsak fra Raufjellfossen og ned til samløpet med Bjellåga, en strekning på ca 550m. Ranelva har ifølge **fylkesmannen** dårlig miljøtilstand på grunn av sterke påvirkninger med fraføring av vann, med utslipp fra gruvedrift, og med infeksjon av gyrodactylus salaris (senest høsten 2014). I slike vannforekomster skal en i henhold til vannforskriften om mulig bidra til at vassdraget skal kunne oppnå god økologisk tilstand, og det kan gjøres ved å etablere gyteplasser på øvre del av den anadrome strekningen.

Miljøkraft Nordland mener derfor at Hjartås kraftverk ikke vil ha noen negativ betydning for Ranelva som lakseelv og heller bidra positivt til økt fiskeproduksjon. Det vil bli montert omløpsventil i kraftstasjonen som sikrer minimum vanntilførsel til gytearealene ved eventuelle utfall i kraftstasjonen.

Høringssvaret fra **Rana kommune** er ikke endret etter at nye undersøkelser ble gjennomført, og i utgangspunktet synes kommunen ikke å ha lagt til grunn kunnskapen som har kommet frem i KU-rapporten, men brukt et annet faggrunnlag. Om den nye rapporten fra Sweco Norge AS har **kommunen** konkludert at det er en grundig og solid rapport om de fiskefaglige forhold på den berørte strekningen i Raufjellfossen. **Kommunen** opprettholder likevel sitt opprinnelige standpunkt med grunnlag i kommunestyrevedtak 20.5.2014. Vedtaket er begrunnet med hensynet til Ranaelva som nasjonalt laksevassdrag, og at Hjartås kraftverk ville redusere de tiltenkte miljøgevinstene ved en vilkårsrevisjon av reguleringsreglement for Ranavassdraget, rapport MD/NVE 49:2013.

Miljøkraft Nordland anerkjenner selvsagt at kommunen har soleklar rett til å ha en slik politisk mening, men er skuffet over at kommunen bruker fiskefaglige argument, som slik vi ser det, er grundig dokumentert at ikke stemmer.

Det som gjør saken ekstra vanskelig for Miljøkraft Nordland er at kommunen i utgangspunktet var positiv til Hjartåsprosjektet ref. kommunens arealplan for perioden 2014-2014. Dette var grunnlaget for MN da selskapet startet sitt planarbeid med Hjartåsprosjektet.

Nordland Fylkeskommune har ikke levert nytt svar, og i sin uttalelse av 7.4.2014 tilrår fylkeskommunen at det gis konsesjon for utbygging etter omsøkt alternativ B men forutsetter at dette ikke får negative konsekvenser for anadrom laksefisk. Det forutsettes også at tiltaket ikke er i strid med vedtatte hovedmål for Ranelva og ikke påvirker de positive effektene av en revisjon av konsesjonsvilkårene i vassdraget negativt. Fylkeskommunen forutsetter også at påvirkning av naturtypene fossesprøytsone og bekkekløft er av middels verdi.

Rana Jeger og Fiskerforening (RJFF) går også imot planene for Hjartås kraftverk og viser til at Ranelva er et nasjonalt laksevassdrag. Samtidig så omtales rapporten som grundig men noe perspektivløst da den ikke omtaler elva i sin helhet.

Som kommentar til rimeligheten i RJFF sitt perspektiv er det vel nok å peke på at Hjartåsprosjektet sin påvirkning av anadrom strekning i elva er ca 550 m av en total potensiell anadrom strekning på ca. 50 km, og at Hjartåsprosjektet for øvrig ikke har noen som helst innvirkning på vannføringen i resten av Ranelva.

MN mener at alle gjennomførte fiskeundersøkelser i Ranelva har konkludert med at den øvre delen av den potensielt anadrome strekingen av Ranelva har mangel på gyteplasser og i tillegg er det sagt at strekningen er uegnet som gyte- og oppvekstområde. Dette er begrunnet med høye vannhastigheter og små og ustabile grusforekomster. Nedenfor strekningen som berøres av Hjartås kraftstasjon er oppvekstforholdene bedre, men elva mangler fremdeles rekruttering av laksefisk. Ved å bygge gyteareal i utløpskanalen fra kraftverket kan denne minimumsfaktoren forbedres og bidra til økt fiskeproduksjon på strekningen nedenfor utløpet fra kraftstasjonen og samtidig bidra til styrking av økologisk tilstand for elva. Det er bare alternativ B som tillater et tiltak med bygging av gyteplasser.

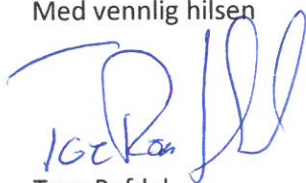
Miljøkraft Nordlands konklusjon

Hjartås kartprosjekt er et miljøvennlig prosjekt der det er lagt inn betydelige investeringer i miljøtiltak. For å skape positive virkninger for laksefisk er det søkt om å bygge det mest kostbare alternativ B. Dette alternativet har forlenget avløpstunell som gir mulighet for å etablere nye gyteplasser for laks og ørret. Andre alternativ gir ikke denne muligheten. Mangel på gyteplasser er en betydelig minimumsfaktor i øvre del av elva, og siden Ranelva er et nasjonalt laksevasdrag vil Hjartåsprosjektet bidra med positive verdi ved å øke naturlig reproduksjon og bærekraft for anadrom fisk når elva en gang blir åpnet. Inntil da kan ørreten i elva bruke disse gyteplassene. Et slikt tiltak vil og bidra til å forbedre økologisk tilstand i vassdraget.

Hjartås Kraftverk vil bidra med ca. 52 GWh i årlig ny fornybar miljøvennlig kraft.

Mo i Rana, den 13. mai 2015.

Med vennlig hilsen

Tore Rafdal
Miljøkraft Nordland AS

Vedlegg: Bakgrunn

2004	Miljøkraft Nordland starter opp planarbeidet med Hjartås kraftverk med grunnlag i Rana kommunes arealplan 2004-2014
31.1.2007	Søknad unntak Samlet plan
7.10.2008	Vedtak Samlet plan
6.10.2010	NVE sender forslag til KU-program på høring
10.11.2010	NVE arrangerer offentlig møte og presenter forslag til KU program
24.1.2012	NVE fastsetter endelig utredningsprogram
Sommer 2012	Miljøkraft Nordland gjennomfører feltundersøkelser for KU-rapport
5.3.2013	Rapport Hjartås kraftverk – konsekvensutredning for kraftverk og linje
14.11.2013	Miljøkraft Nordland søker konsesjon for utbygging av Hjartås kraftverk med tilhørende linje tilknytting. Godkjent KU-rapport er vedlagt søknaden
9.12.2013	NVE sender konsesjonssøknad med KU for Hjartås kraftverk på høring
21.1.2014	NVE arrangerer offentlig informasjonsmøte på Storvoll skole
6.3.2014	Fastsatt svarfrist for høringer. Rana kommune ber om utsatt frist til 22.5.2014
Sommer 2014	Miljøkraft Nordland gjennomfører nye undersøkelser i Ranelva ved Raufjellforsen etter uttalelser fra Fylkesmannen i Nordland og Miljødirektoratet.
21.10.2014	Miljøkraft Nordland kommenter innkomne høringsuttalelser.
16.12.2014	Rapport «Mesohabitat og økodynamiske forhold på strekningen mellom Raufjellforsen og ned til utløpsalternativ B i Hjartåsprosjektet» sammen med nytt traséforslag for kraftlinje sendes NVE
13.1.2015	NVE sender ny rapport 16.12.2014 og nytt traséforslag på høring, svarfrist 6.3.2015.
21.4.2015	Fylkesmannen oversender sine merknader til fiskerapport –Hjartås kraftverk